ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

The Legal Problem on the Presentation of Crime in the mass Media Concerning Human Rights Violation in the Justice Process

Received: 30 July 2024
Revised: 28 August 2024
Accepted: 30 August 2024

ปานว่าน สาแก้ว[1]* และศิวพร เสาวคนธ์[2]
Panwan Sakaew[1]* and Siwaporn Saowakon[2]
[1]*นักศึกษา หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[2]อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[1]*Master Student of Law the Faculty of Law Sripatum University
[2]Lecturer from the Faculty of Law Sripatum University
*Corresponding Author Email: panwan.sakaew@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม 2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนของระหว่างประเทศ ต่างประเทศและประเทศไทย 3. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม และ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยทางเอกสารแล้ววิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล แนวคิดหลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการรายงานเรื่องราวหรือเหตุการณ์ รวมทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ส่งผลต่อปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม 2) ปัญหาสำคัญของการวิจัยนี้ คือ การไม่ได้ให้คำจำกัดความของผู้มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้เป็นการเฉพาะ ทำให้ผู้มีอำนาจพิจารณาหรือบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถใช้ดุลพินิจในการตีความขอบเขตของผู้ที่ได้รับความเสียหาย ส่งผลต่อสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว และการไม่ได้กำหนดความรับผิดของสื่อมวลชนกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม 3) การวิเคราะห์การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน มีบางกรณีที่เป็นมีการใช้เสรีภาพดังกล่าวก้าวล้ำเข้าไปในแดนสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคล อันกระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐหรือบุคคลใด ๆ และ 4) เสนอแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ (1) กำหนดการกระทำที่ต้องห้ามออกอากาศตามมาตรา 37 (2) เพิ่มเติมสิทธิร้องเรียนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือองค์กรสื่อมวลชนตามมาตรา 40(3) กำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายตามมาตรา 40/1(4) กำหนดบทลงโทษทางปกครองกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชน

คำสำคัญ: การนำเสนอข่าวอาชญากรรม, สื่อมวลชน, ละเมิดสิทธิมนุษยชน

Abstract

This research consists purposes were 1. to the background, concepts, theories, and principles related to the media's reporting of crime news in the case of human rights violations in the justice process 2. to legal measures related to the media's reporting of crime news in international, foreign countries and Thailand 3. to legal problems in controlling the media's reporting of crime news in the case of human rights violations in the justice process and 4. to suggesting guidelines for solving legal problems related to the media's reporting of crime news in the case of human rights violations in the justice process. This research is qualitative research using documentary research and analyzing and collecting data, concepts, principles, and theories related to the media's reporting of crime news in the case of human rights violations in the justice process, including related legal measures and then analyzed in terms of content analysis. The results of the study found that 1) The study of the background, concepts, theories, and principles related to the media's reporting of crime news showed the importance of reporting stories or events, including facts and opinions about interesting events, which affected legal problems regarding the media's reporting of crime news that violated human rights in the justice process 2) The main problem of this research is that it did not provide a definition of those with the right to complain, those complained of, and specific actions that could be complained of. This allowed those with the authority to consider or enforce such laws to use their discretion in interpreting the scope of those who were damaged, which affected the rights to receive compensation for those affected by such actions. It also did not specify the media's liability in cases where human rights were violated from reporting crime news 3) The analysis of the media's performance showed that in some cases, such freedom was used to encroach on the human rights of individuals. Affecting various rights of individuals, which are basic human rights that are guaranteed and protected without interference from the state or any individual and 4) Propose additional amendments to the Broadcasting and Television Business Act of 2008 regarding violations of human rights and degradation of human dignity as follows: (1) Specify actions prohibited from broadcasting under Section 37 (2) Add the right to file a complaint for those affected by the actions of media professionals or media organizations under Section 40; (3) Specify a form of compensation for damages under Section 40/1 (4) Specify administrative penalties in cases where media professionals and media organizations.

Keywords: Criminal News Presentation, Mass Media, Violate Human Rights

บทนำ

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนกลไกการสื่อสารผ่านการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความเคลื่อนไหว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สาธารณชนรับรู้ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในสังคมบนพื้นฐานของจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เนื่องจากสื่อมวลชนนำเสนอความเป็นไปของสังคม และเป็นผู้กำหนดวาระข่าวสารหรือกำหนดประเด็นทางสังคม (Agenda Setting) ทำให้เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่สื่อมวลชนนำมาเสนอเป็นที่สนใจของสาธารณชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ

สื่อมวลชนนั้นมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อปรากฏการณ์ทางสังคมนำมาสู่หน้าที่และความรับผิดชอบในอันที่จะต้องคำนึงถึงคุณค่าของข่าวที่นำมาเสนอต่อสาธารณชนและผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคลซึ่งตกเป็นข่าว นอกจากนี้ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อที่มีการแข่งขันทางธุรกิจสูงขึ้น (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกรับชมข่าวสารที่หลากหลาย สื่อมวลชนจึงได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และรูปแบบการนำเสนอข่าวสาร เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปและช่วงชิงความนิยมทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งเป็นข่าวที่ได้รับความนิยมของสังคมเป็นอย่างมาก (เยาวพา กองเกตุ, พีรพล สิมมา และปิยะวรรณ เสนาเจริญ, 2565) เนื่องจากเป็นประเด็นที่ใกล้ตัว เข้าใจง่ายและเร้าอารมณ์ ในปัจจุบันสื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวโดยสอดแทรกเทคนิครูปแบบการเล่าข่าวที่เน้นมุมมอง น้ำเสียง และท่าทีของผู้สื่อข่าวเป็นหลัก (Immersive Journal) เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงอารมณ์ของข่าวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างกราฟฟิกจำลองสถานการณ์อาชญากรรม (Immersive Graphic) ประกอบการนำเสนอเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ โดยใช้โครงสร้างการเล่าข่าวอาชญากรรมแบบบันเทิงคดี กำหนดแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนาและกลวิธีการเล่าข่าว นอกจากนี้ยังสร้างความหมายลื่นไหลให้ตัวละคร สลับบทบาทผู้กระทำและผู้ถูกกระทำตามช่วงเวลา กำหนดพยานหลักฐานทำให้เกิดภาพลักษณ์ของข่าวและบุคคลในข่าวแตกต่างกัน ตลอดจนประกอบสร้างความหมายให้กับตัวละคร (พรดนัย วัลยาภิรมย์, 2561)

ข่าวอาชญากรรมนั้นเปรียบเสมือนกระจกสองด้าน ด้านหนึ่งสะท้อนความผิดปกติของสังคม มีบทบาทเป็นยามรักษาการณ์เตือนภัยให้ผู้อ่านได้ระมัดระวังตัว โดยใช้การเล่าเรื่องอย่างมีขั้นตอน คือ การเริ่มเรื่อง การพัฒนาเหตุการณ์ มีขั้นตอนภาวะวิกฤต มีขั้นตอนภาวะคลี่คลาย และมีขั้นตอนยุติเรื่องราว ส่วนภาษาที่ใช้มักจะเป็นภาษาที่หวือหวา เร้าใจ ใช้คำไม่สุภาพ รุนแรง เห็นภาพและก่อให้เกิดอารมณ์ร่วม อีกด้านหนึ่งเกิดภาพสะท้อนมายังบุคคลที่ตกเป็นข่าวไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ต้องหา จำเลย หรือแม้แต่ผู้เสียหายเองที่ถูกสังคมพิพากษาหรือตีตราว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดโดยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันเป็นหลักสิทธิมนุษยชนสากล (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2566) พฤติการณ์การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เข้าลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การเปิดเผยอัตลักษณ์ของบุคคล การละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ และชื่อเสียง การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การละเมิดสิทธิที่จะถูกลืม การละเมิดต่อสิทธิของกลุ่มผู้เปราะบาง เป็นต้น (วรรณวนัช เจริญวงศ์, 2562) จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันเนื้อหาข่าวอาชญากรรมมีการถ่ายทอดเรื่องราวเหตุการณ์สะเทือนขวัญที่เกิดขึ้นเป็นฉาก ๆ โดยใช้คำโปรยข่าวที่มุ่งเน้นให้เกิดภาพพจน์เร้าอารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่าน และเปิดเผยอัตลักษณ์ตลอดจนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องหาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นนำเสนอข่าวที่ขัดต่อหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนและละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายมิติ นอกจากนี้ ยังพบว่าสื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเหยื่ออาชญากรรมด้วย เช่น กรณีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนสำนักหนึ่งที่มีการพาดหัวข่าวว่า “บุกช่วยเด็กหญิงออทิสติกวัย 12 ขวบ ถูกพ่อแท้ ๆ ข่มขืนมาราธอน จนอวัยวะเพศฉีกขาด ...” ซึ่งการใช้คำพาดหัวข่าวในลักษณะดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการนำเสนอข่าวการกระทำความรุนแรงทางเพศต่อเด็กที่มีการลงรายละเอียดของเนื้อหาข่าวเกินสมควร อันเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเด็กและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซ้ำยังเป็นการสร้างตราบาป (Stigmata) และตอกย้ำบาดแผลลงในจิตใจของเด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมซึ่งเป็นกลุ่มผู้เปราะบางในสังคม หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการนำเสนอข่าวดังกล่าวนั้นอาจเป็นการ “ข่มขืนซ้ำ” โดยสื่อมวลชน ที่ทิ้งไว้แต่เพียงร่องรอยดิจิทัล (Digital Footprint) บนโลกออนไลน์อย่างยากที่จะลบเลือน ปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งเป็นวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสังคม คือ การนำเสนอข่าวกรณีการเสียชีวิตของเด็กวัยสามขวบซึ่งถือเป็นข่าวอาชญากรรมที่ได้รับความสนใจที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2563 ต่อเนื่องถึงปี พ.ศ. 2564 โดยสื่อมวลชนได้พยายามประกอบสร้างความหมายผ่านตัวละครที่ปรากฏในข่าวและยึดโยงกับ

ความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติจากการเสียชีวิตของเด็กหญิงคนหนึ่ง (สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, 2566) จนส่งผลให้จำเลยในคดีดังกล่าวกลับกลายเป็นวีรบุรุษผู้มีหน้ามีตาในสังคม อย่างไรก็ตาม ปรากฏต่อมาว่าศาลได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ชี้นำความคิดและส่งผลกระทบในทางที่บิดเบี้ยวต่อสังคม (ชนัญสรา อรนพ ณ อยุธยา, 2556) ที่จำเป็นต้องทบทวนบทบาทหน้าที่ของนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน ทั้งในแง่วิธีการได้มาของข้อมูลข่าวสาร รวมถึงรูปแบบการนำเสนอข่าวอาชญากรรม

ดังนั้น ด้วยปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน เนื่องจากพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 (นคร วัลลิภากร, 2565) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในปัจจุบัน และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ซึ่งเป็นร่างกฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณาทบทวนของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดกลไกการกำกับดูแลการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (ปิติ เอี่ยมจรูญลาภ, 2564) การกำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิร้องเรียนและการกระทำที่ถูกร้องเรียน การเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม และการกำหนดบทลงโทษโทษแก่สื่อมวลชนที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และหากมีแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นแนวทางทางในการแก้ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ให้ยังยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนของระหว่างประเทศ ต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

การบททวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาปัญหาทางกฎหมายแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน รวมทั้ง ข้อบังคับขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ตลอดจนกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ โดยนำไปใช้ในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารซึ่งอยู่ในรูปแบบของบทความวิชาการ ตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา รายงานผลการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) ด้วยการทบทวนวรรณกรรมจากที่กล่าวมาในข้อ 1 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการศึกษาและวิเคราะห์ให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดความสมบูรณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอเป็นความเรียง (Descriptive) เพื่อให้ได้คำตอบเชิงเปรียบเทียบที่เป็นข้อค้นพบของงานวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดมาตราฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน ที่มีความสำคัญในการกำหนดกรอบมาตรฐานทางจริยธรรมสื่อมวลชน การนำเสนอข่าวที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาจำเลย เหยื่ออาชญากรรม และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ปัจจุบันมิได้กำหนดให้การนำเสนอเนื้อหาสาระของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเนื้อหาที่ต้องห้ามออกอากาศ ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... มาตรา 30(4) ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมสื่อมวลชนในเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้เกี่ยวข้องในข่าวหรือผู้แสดงความคิดเห็น โดยไม่ได้วางกรอบหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจนว่ากรณีใดบ้างที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมดังกล่าว และการนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีแนวทางเช่นใด ดังเช่นที่ปัจจุบันได้มีการกำหนดไว้ในแนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว พ.ศ. 2559 นอกจากนี้ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทยได้ออกข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนเป็นเอกเทศน์ ทำให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ มีสภาพบังคับกับสื่อมวชนที่เคร่งครัดหรือยืดหยุ่นแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนเกิดช่องว่างในการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณา

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนของระหว่างประเทศต่างประเทศและประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการตีความบุคคลที่มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจร้องเรียนได้ กรณีถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน พบว่า ปัจจุบันพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้มีสิทธิร้องเรียนกรณีการนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิร้องเรียน ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐาน

วิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... มาตรา 38 และมาตรา 40 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนเป็นผู้มีสิทธิร้องเรียนต่อผู้มีอำนาจพิจารณา โดยกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดนิยามของผู้มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้ไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาการตีความทางกฎหมายและกระทบต่อการใช้สิทธิร้องเรียนของผู้เสียหายที่แท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายที่อยู่ในกลุ่มเปราะบางทางสังคม และปัญหาการกำหนดรูปแบบการเยียวยากรณีได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม พบว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 วรรคสอง กำหนดให้มีการเยียวยาความเสียหายต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ส่วนร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ไม่ได้กำหนดรูปแบบหรือแนวทางการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม รูปแบบการเยียวยาความเสียหายในปัจจุบันจึงเป็นการพิจารณาเป็นรายกรณี หากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกละเมิดหลายมิติ รูปแบบการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมจึงต้องมีความชัดเจนและรอบด้านเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนการที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือให้ใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน อาจส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมและเกิดความเหลื่อมล้ำในการเยียวยา รวมทั้งปัญหาการกำหนดความรับผิดของสื่อมวลชนกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า ปัจจุบันพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 วรรคสอง กำหนดให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสทช.) ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เป็นกลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนที่ไม่มีข้อบังคับให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพใด แต่อยู่บนพื้นฐานความสมัครใจและข้อผูกพันระหว่างกันเองของสมาชิกในองค์กร โดยผู้ประกอบวิชาชีพสามารถออกจากการเป็นสมาชิกในองค์กรวิชาชีพที่ตนสังกัดได้ทุกเมื่อ การกำกับดูแลดังกล่าวจึงไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถลงโทษสื่อมวลชนที่กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมของสื่อมวลชนมีโทษเพียงตักเตือน ภาคทัณฑ์ ตำหนิโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นโทษสถานเบา ทำให้สื่อมวลชนขาดความตระหนักในการนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนของระหว่างประเทศต่างประเทศและประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... รวมทั้ง ข้อบังคับขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ตลอดจน กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่ายังมีปัญหาข้อกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศไทย ซึ่งจะต้องนำแนวทางกฎหมายของต่างประเทศมาเปรียบเทียบแก้ไขเพิ่มเติมให้ทันสมัย และทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ได้วิเคราะห์บนพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 35 วรรคหนึ่งให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารหรือแสดงความเห็นตามจริยธรรม

แห่งวิชาชีพ แต่ก็ปรากฏการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนบางกรณีที่เป็นมีการใช้เสรีภาพดังกล่าวก้าวล้ำเข้าไปในแดนสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคลเกินกว่าสัดส่วนแห่งความจำเป็นอันกระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐหรือบุคคลใด ๆ เสรีภาพดังกล่าวจะต้องยึดหลักความได้สัดส่วนระหว่างการกระทำดังกล่าวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุคคลซึ่งตกเป็นข่าว กล่าวคือ ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของบุคคลที่ได้รับผลกระทบ

4. การศึกษาแนวทางในการปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม การนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ตกเป็นข่าวอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องสงสัย จำเลย หรือผู้เสียหาย ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายและเส้นแบ่งของจริยธรรมแห่งวิชาชีพยังขาดประสิทธิภาพในการใช้บังคับจึงเป็นที่มาของการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ควรกำหนดให้นำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยเพิ่มเติม มาตรา 37 วรรคหนึ่ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 37 ห้ามมิให้ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอาจาร หรือมีผลกระทบต่อการให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรงก็ตาม รวมทั้งการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” และเพิ่มเติม มาตรา 37 วรรค 4 ว่า “การกระทำหรือละเลยการกระทำใดอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) ควรยกเลิกมาตรา 40 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน จากเดิม “ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากรายการที่ออกอากาศเป็นเท็จหรือละเมิดสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคล อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการ” แก้ไขเป็น “ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือองค์กรสื่อมวลชนอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการ”

(3) ควรเพิ่มเติมรูปแบบการเยียวยาความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ให้ชัดเจน คือ “มาตรา 40/1 การเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การกล่าวคำขออภัยต่อสาธารณชน การลบข้อมูลที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าวการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง และการชดใช้เยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และทรัพย์สิน”

(4) ควรเพิ่มเติมบทลงโทษแก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนที่กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมโดยนำโทษปรับทางปกครองในอัตราขั้นสูงตามมาตรา 57(2) ซึ่งให้ระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาท แต่ไม่เกินแสนบาท มาใช้บังคับ ทั้งนี้ โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษดังกล่าวเป็นมาตรา 59(4) ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม พบว่า การศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการรายงานเรื่องราวหรือเหตุการณ์ รวมทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตจนถึงข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ส่งผลต่อปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม และมีส่วนทำให้มีการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนของระหว่างประเทศต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์การนำเสนอข่าวที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา จำเลย เหยื่ออาชญากรรม และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม พบว่า ยังขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ต้องห้ามออกอากาศ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว และปัญหาการตีความบุคคลที่มีสิทธิร้องเรียนผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจร้องเรียนได้ กรณีถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน พบว่าไม่ได้กำหนดคำจำกัดความของผู้มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียนและการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้ และปัญหาการกำหนดรูปแบบการเยียวยากรณีได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม พบว่าไม่ได้กำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายไว้ และปัญหาการกำหนดความรับผิดของสื่อมวลชนกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า ไม่ได้กำหนดความรับผิดของสื่อมวลชนกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม พบว่า เมื่อได้ทำการวิเคราะห์การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน มีบางกรณีที่เป็นมีการใช้เสรีภาพดังกล่าวก้าวล้ำเข้าไปในแดนสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคลเกินกว่าสัดส่วนแห่งความจำเป็น อันกระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐหรือบุคคลใด ๆ เสรีภาพดังกล่าวจะต้องยึดหลักความได้สัดส่วนระหว่างการกระทำดังกล่าวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุคคลซึ่งตกเป็นข่าว

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม พบว่า เสนอแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ (1) กำหนดการกระทำที่ต้องห้ามออกอากาศตามมาตรา 37(2) เพิ่มเติมสิทธิร้องเรียนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือองค์กรสื่อมวลชนตามมาตรา 40(3) กำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายตามมาตรา 40/1(4) กำหนดบทลงโทษทางปกครองกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การกำหนดหลักเกณฑ์การนำเสนอข่าวที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา จำเลย เหยื่ออาชญากรรม และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเนื้อหาสาระที่ต้องห้ามออกอากาศ และไม่มีการกำหนดมาตรฐานกลางหรือรายละเอียดของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าวไว้เป็นการเฉพาะและแนวปฏิบัติ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนในแต่ละองค์กรวิชาชีพสื่อมีการกำหนดรายละเอียดที่แตกต่างกัน หากเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แก่ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิมพ์ (Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse) แล้วพบว่า มีการกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นสาระสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจากผู้ตกเป็นข่าวอาชญากรรมอย่างชัดเจนว่ากรณีใดบ้างที่สื่อมวลชนไม่สามารถกระทำได้และมีอัตราโทษกำหนดไว้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา จำเลย เหยื่ออาชญากรรมตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จึงควรมีการกำหนดมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าวอาชญากรรม

2. การกำหนดบุคคลที่มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้ กรณีถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ไม่ได้ให้คำจำกัดความของผู้มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้เป็นการเฉพาะ ทำให้ผู้มีอำนาจพิจารณาหรือบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถใช้ดุลพินิจในการตีความขอบเขตของผู้ที่ได้รับความเสียหาย ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้เป็นหลายนัย ส่งผลต่อสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว หากเปรียบเทียบกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียนของกฎหมายต่างประเทศแล้ว องค์กรมาตรฐานสื่ออิสระ (Independent Press Standards Organization: IPSO) ซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนในสหราชอาณาจักรได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิร้องเรียน ได้แก่ บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนหรือตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบ กรณีที่มีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก รวมทั้งได้ให้มีผู้ร้องเรียนแทนได้ ซึ่งกำหนดขอบเขตของบุคคลผู้มีสิทธิร้องเรียนและการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้กว้างกว่าของประเทศไทย กล่าวคือ IPSO ได้เปิดโอกาสให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีสิทธิร้องเรียนได้ด้วย ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจจะไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง กำหนดให้ผู้ถูกร้องเรียนคือ สื่อมวลชน รวมทั้งอนุญาตให้มีผู้ร้องเรียนแทนได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดคำจำกัดความของผู้มีสิทธิร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน และการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้ให้เกิดความชัดเจน เหมาะสม และเป็นธรรม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน

3. การกำหนดรูปแบบการเยียวยากรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ไม่ได้กำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชนไว้ ประกอบกับองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนแต่ละองค์กรกำหนดรูปแบบการเยียวยาความเสียหายดังกล่าวไว้แตกต่างกัน ซึ่งเป็นช่องว่างให้สื่อมวลชนละเลยการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำดังกล่าว หากเปรียบเทียบกับกรอบจริยธรรมขององค์กรมาตรฐานสื่ออิสระ

(Independent Press Standards Organization: IPSO) ของสหราชอาณาจักรแล้ว พบว่ามีการกำหนดให้สื่อมวลชนต้องแก้ไขข้อความที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือนอย่างมีนัยสำคัญโดยทันที โดยแก้ไขอย่างชัดแจ้ง เหมาะสม ตลอดถึงเผยแพร่คำขอโทษ ซึ่งเป็นรูปแบบการเยียวยาประการหนึ่ง ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์กลางหรือรูปแบบการเยียวยาความเสียหายจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การกำหนดความรับผิดของสื่อมวลชนกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40 ไม่ได้กำหนดความรับผิดของสื่อมวลชน กรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นการเฉพาะ ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมของสื่อมวลชนมีโทษสถานเบาทำ หากเปรียบเทียบกับ Independent Press Standards Organization: IPSO) ของสหราชอาณาจักร กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของเนการาบรูไนดารุสซาลามจะพบว่ามีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจนดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดหรือบทลงโทษแก่สื่อมวลชนที่ฝ่าฝืนจริยธรรมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่มีสภาพบังคับไว้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 กำหนดมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าวอาชญากรรม และกำหนดคำจำกัดความของผู้มีสิทธิร้องเรียนและการกระทำที่อาจถูกร้องเรียนได้ให้เกิดความชัดเจน เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของสื่อมวลชน

1.2 กำหนดหลักเกณฑ์กลางหรือรูปแบบการเยียวยาความเสียหายจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งมีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดหรือบทลงโทษแก่สื่อมวลชนที่ฝ่าฝืนจริยธรรมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่มีสภาพบังคับไว้อย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่ายังมีประเด็นสำคัญที่สมควรจะมีการทำวิจัยเพิ่มเติมต่อไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของแนวทางการพัฒนากฎหมายความรับผิดหรือบทลงโทษแก่สื่อมวลชนที่ฝ่าฝืนจริยธรรมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการนำเสนอข่าวอาชญากรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2566). *คู่มือการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของหน่วยงาน.* กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.

ชนัญสรา อรนพ ณ อยุธยา. (2556) *การกำกับดูแลกันเองของสื่อ.* สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2566, จาก https://tdri.or.th/ wp-content/ uploads /2015/09/07_point-fin.pdf.

นคร วัลลิภากร. (2565).*กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อสารมวลชนและวิเคราะห์ ร่างพระราชบัญญัติ*

ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ... กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). *สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

ปิติ เอี่ยมจรูญลาภ. (2564). *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be Forgotten) และแนวทางการแก้ไขกฎหมาย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. .

พรดนัย วัลยาภิรมย์. (2561). *การพัฒนารูปแบบรายการข่าวต่างประเทศในยุคทีวีดิจิทัล.* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิเทศศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เยาวพา กองเกตุ, พีรพล สิมมา และปิยะวรรณ เสนาเจริญ. (2565). *สิทธิในการถูกลืมบทระบบอินเตอร์เน็ต. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร, 5*(2), 182-191.

วรรณวนัช เจริญวงศ์. (2562). *การห้ามเปิดเผยอัตลักษณ์ของผู้ต้องสงสัย และผู้ถูกกล่าวหาในชั้นก่อนฟ้องคดี.* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ. (2566). *แนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว.* สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2566, จาก https://www.presscouncil.or.th/ethics/4258.